

УДК 338.48

DOI: 10.31732/2663-2209-2020-59-105-110

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Денисенко М.П.¹, Бреус С.В.²

¹ д.е.н., професор, професор кафедри економіки та сфери обслуговування, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, вул. Немировича-Данченка, 2, 01011, Україна, тел.: (044)-256-21-56, e-mail: profden3@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8767-9762>

² д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, вул. Немировича-Данченка, 2, 01011, Україна, тел.: (044)-256-21-62, e-mail: breus_svitlana@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0624-0219>

THE CURRENT STATE OF DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR IN THE CONTEXT OF HOTEL BUSINESS MANAGEMENT

Denysenko M.¹, Breus S.²

¹ Doctor of sciences (Economics), professor, professor of economics and services department, Kyiv national university of technologies and design, Kyiv, st. Nemyrovych-Danchenko, 2, 01011, Ukraine, tel.: (044)-256-21-56, e-mail: profden3@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8767-9762>

² Doctor of sciences (Economics), associate professor, professor management and public administration department, Kyiv national university of technologies and design, Kyiv, st. Nemyrovych-Danchenko, 2, 01011, Ukraine, tel.: (044)-256-21-62, e-mail: breus_svitlana@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0624-0219>

Анотація. У статті досліджено роль та значення туризму як важливого стратегічного сектора економіки, що стимулює розвиток елементів інфраструктури, зумовлює збільшення доходної частини бюджету та має широкі можливості для залучення іноземної валюти і різного роду інвестицій, сприяє диверсифікації економіки у результаті утворення обслуговуючого індустрію туризму сектору економіки. Визначено та обґрунтовано тенденції, які узагальнено характеризують сучасний стан цієї сфери та справляють вплив на економічний розвиток країн світу загалом та готельний бізнес, зокрема. Так сфера міжнародного туризму характеризується нестабільною динамікою збільшення кількості туристів, однак в цілому та серед країн, які є найпопулярнішими серед туристів та перерозподілом доходів від міжнародного туризму, що свідчить про перерозподіл світових грошових потоків від країн, які традиційно користувались попитом у туристів до менш традиційних туристичних центрів. Мета статті полягає у дослідженні взаємозв'язку та впливу доходів від туризму на економічний розвиток країн світу. Проведено поглиблений аналіз, який свідчить про нестабільне збільшення ВВП країн світу та незначну залежність ВВП країн від розвитку туристичної сфери і як результат, збільшення кількості туристів та доходів країн світу від міжнародного туризму. Доповнено дослідження шляхом визначення питомої ваги доходів від міжнародного туризму у ВВП загалом та країн світу, найпопулярніших серед туристів, що свідчить про її зменшення, що можна було б вважати умовно позитивною тенденцією, адже це може призвести за інших рівних умов до підвищення конкурентоспроможності світових економік та стимулювати розвиток інфраструктури країн і загалом, у перспективі, – до підвищення рівня розвитку їх економік за рахунок акумуляції зусиль та перенаправлення коштів на розвиток й збереження туристичних центрів, але в сучасних умовах розвитку світової економіки це справляє негативний вплив на розвиток туристичної сфери як світу в цілому, так і країн, зокрема, найпопулярніших серед туристів. Розглянуто вплив поширення пандемії коронавірусу на розвиток туристичної сфери загалом та її інфраструктури, зокрема готельного бізнесу й зроблено висновок, що в сучасних умовах готельний бізнес переживає складні часи, що обумовлено, зокрема нарощуванням обсягів пандемії, спричиненою коронавірусною інфекцією. Зроблено висновок, що підвищення ефективності готельної сфери потребує здійснення суттєвих змін в концепцію управління готельним бізнесом.

Ключові слова: туризм; готельний бізнес; управління готельним бізнесом; доходи від міжнародного туризму; економічний розвиток держави.

Формули: 0; рис.: 0; табл.: 4; бібл.: 7.

Annotation. The article examines the role and importance of tourism as an important strategic sector of the economy, which stimulates the development of infrastructure, increases the revenue side of the budget and has ample opportunities to attract foreign currency and various investments, promotes economic diversification through the formation of the tourism sector. The tendencies which generalize the current state of this sphere and influence the economic development of the world in general and the hotel business in particular are identified and substantiated.

Thus, the sphere of international tourism is characterized by unstable dynamics of increasing the number of tourists, but in general and among the countries that are most popular among tourists and the redistribution of income from international tourism, indicating a redistribution of world cash flows from countries traditionally in demand to less traditional tourists. centers. The purpose of the article is to study the relationship and impact of tourism revenues on the economic development of the world. An in-depth analysis was conducted, which shows an unstable increase in GDP of the world and a slight dependence of GDP on the development of tourism and, as a result, an increase in the number of tourists and incomes of the world from international tourism. The study was supplemented by determining the share of revenues from international tourism in GDP in general and in the world, the most popular among tourists, which indicates its decrease, which could be considered a relatively positive trend, as it could lead to other competitive conditions to increase the competitiveness of world economies and to stimulate the development of infrastructure of countries and in general, in the long run - to increase the level of development of their economies through the accumulation of efforts and redirection of funds for the development and preservation of tourist centers, but in today's world economy it has a negative impact on tourism. , and countries, in particular, the most popular among tourists. The impact of the spread of the coronavirus pandemic on the development of tourism in general and its infrastructure, in particular the hotel business, is considered and it is concluded that in modern conditions the hotel business is going through difficult times due to the growing pandemic caused by coronavirus infection. It is concluded that improving the efficiency of the hotel industry requires significant changes in the concept of hotel business management.

Key words: *tourism; hotel business; hotel business management; revenues from international tourism; economic development of the state.*

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 4; bibl.: 7.

Постановка проблеми. В сучасних умовах туризм є важливим стратегічним сектором економіки, почасти одним з найприбутковіших, доходи від туризму становлять суттєву частку ВВП і експорт країн. Туризм стимулює розвиток елементів інфраструктури; зумовлює збільшення доходної частини бюджету за рахунок податків як прямих, так і непрямих (збільшення заробітної плати робітників спричинює збільшення сум прибуткового податку); має широкі можливості для залучення іноземної валюти і різного роду інвестицій; сприяє диверсифікації економіки у результаті утворення обслуговуючого індустрію. Реалізація зазначеного у результаті забезпечує зростання доходів населення та підвищення рівня добробуту нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний науковий наробок за проблематикою дослідження представлений у публікаціях великої кількості як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема таких: Амірханов М. М., Біржаков М. Б., Долматов Г. М., Карпова Г. П., Мальська М. П., Мальський М. З., Николаєнко Д. В., Окладникова Е. А., Писаревський Є. Л., Тейлор Дж. К., Чудновский А. Д. Віддаючи належне науковим здобуткам фахівців за тематикою статті, слід зазначити, що в сучасних умовах відсутні комплексні дослідження, пов'язані з впливом доходів

від туризму на економічний розвиток країн світу.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні взаємозв'язку та впливу доходів від туризму на економічний розвиток країн світу.

Викладення основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах у сфері світового туризму спостерігається нарощування негативних тенденцій, які узагальнено характеризують сучасний стан цієї сфери та справляють вплив на економічний розвиток країн світу загалом та готельний бізнес, зокрема. До них віднесено зокрема:

1. Нестабільну динаміку збільшення кількості туристів. Так, за даними табл. 1 загальна кількість туристів збільшилась протягом 2014-2019 років на 27,26 % (з 147 до 1459,7 млн осіб), проте у країнах, які є найпопулярнішими для туризму найбільше зросла кількість туристів до Таїланду (60,48 %), Мексики (53,58 %) та Італії (32,72 %), до України – на 7,09 %.

2. Перерозподіл доходів від міжнародного туризму. Так, за даними табл. 2 загальний обсяг доходів від міжнародного туризму протягом 2014-2019 років зріс на 15,40 % (з 1281,0 до 1478,3 млрд дол. США), проте у таких країнах як Франція, Китай, Німеччина та Великобританія відбулось зменшення доходів від міжнародного туризму, що особливо відчутно у 2019 році та свідчить

про перерозподіл світових грошових потоків від країн, які традиційно

користувались попитом у туристів до менш традиційних туристичних центрів.

Таблиця 1

Кількість туристів до країн світу та темпи їх приросту

ТОР-10 найпопулярніших для туризму країн/роки	Кількість туристів, млн. осіб					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	1147,0	1202,4	1243,6	1333,0	1408,8	1459,7
Темпи приросту	X	4,83	3,43	7,19	5,69	3,61
Франція	83,7	84,5	82,7	86,9	89,4	90,2
Темпи приросту	X	0,96	-2,13	5,08	2,88	0,89
Іспанія	64,9	68,2	75,3	81,9	82,8	83,7
Темпи приросту	X	5,08	10,41	8,76	1,10	1,09
США	75,4	77,8	76,4	77,2	79,7	79,3
Темпи приросту	X	3,18	-1,80	1,05	3,24	-0,50
Китай	55,6	56,9	59,3	60,7	62,9	65,7
Темпи приросту	X	2,34	4,22	2,36	3,62	4,45
Італія	48,6	50,7	52,4	58,3	61,6	64,5
Темпи приросту	X	4,32	3,35	11,26	5,66	4,71
Туреччина	39,8	39,5	30,3	37,6	45,8	51,2
Темпи приросту	X	-0,75	-23,29	24,09	21,81	11,79
Мексика	29,3	32,1	35,1	39,3	41,3	45
Темпи приросту	X	9,56	9,35	11,97	5,09	8,96
Таїланд	24,8	29,9	32,5	35,6	38,2	39,8
Темпи приросту	X	20,56	8,70	9,54	7,30	4,19
Німеччина	33	35	35,6	37,5	38,9	39,6
Темпи приросту	X	6,06	1,71	5,34	3,73	1,80
Великобританія	32,6	34,4	35,8	37,7	36,3	37,5
Темпи приросту	X	5,52	4,07	5,31	-3,71	3,31
Україна	12,7	12,9	13,6	14,4	14,2	13,6
Темпи приросту	X	1,57	5,43	5,88	-1,39	-4,23

Джерело: сформовано та визначено на основі даних [1-3]

Так, стабільно протягом 2014-2019 років зростали доходи Таїланду від міжнародного туризму (73,85 % у 2019 році порівняно з 2014 роком) та Мексики (51,85 %), при цьому доходи європейських країн, зокрема Італії, хоча і зросли протягом зазначеного періоду (9,01 %), але у 2015 році порівняно з 2014 роком було досить суттєве їх зменшення, що склало 13,41 %.

При цьому, слід зазначити, що узагальнені негативні тенденції загалом свідчать про розвиток туристичної сфери світу в цілому та окремих країн, найпопулярніших серед туристів. Зокрема, доцільним вбачається проведення поглибленого аналізу, який свідчив би про рівень ВВП світу в цілому, та найпопулярніших серед туристів країн та частку в ньому доходів від туристичного бізнесу. Так, загалом протягом 2014-2019 років спостерігалось нестабільне збільшення ВВП країн світу, зокрема, за даними табл. 3, він зріс

протягом 2014-2019 років на 9,70 % (з 78944,5 до 86598,8 млрд дол. США), проте ВВП таких країн як Франція, Італія, Туреччина, Мексика, Німеччина та Великобританія зменшився. Так, у Франції ВВП зменшився на 5,24 % у 2019 році порівняно з 2014 роком, Італії – на 7,73 %, Туреччини – на 20,38 %, Мексики – на 3,07 %, Німеччини – на 0,69, Великобританії – на 9,64 % відповідно.

Проте стабільно протягом 2014-2019 років зростав ВВП лише США (22,32 % у 2019 році порівняно з 2014 роком). Слід зазначити, що така ситуація свідчить незначну залежність ВВП країн від розвитку туристичної сфери і як результат, збільшення кількості туристів та доходів країн світу від міжнародного туризму. За результатом аналізу даних табл. 1-3 вважається за доцільне доповнити дослідження шляхом визначення питомої ваги доходів від міжнародного туризму у ВВП загалом та країн світу, найпопулярніших серед туристів.

Таблиця 2

Доходи країн світу від міжнародного туризму та темпи їх приросту

ТОР-10 найпопулярніших для туризму країн/роки	Доходи від міжнародного туризму, млрд. дол. США					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	1281,0	1223,0	1249,8	1347,1	1457,4	1478,3
Темпи приросту	X	-4,53	2,19	7,79	8,19	1,43
Франція	71,7	58,3	55,2	58,9	66,0	63,8
Темпи приросту	X	-18,69	-5,32	6,70	12,05	-3,33
Іспанія	71,6	62,5	66,8	75,3	81,5	79,7
Темпи приросту	X	-12,71	6,88	12,72	8,23	-2,21
США	191,9	206,9	206,7	210,7	214,7	214,1
Темпи приросту	X	7,82	-0,10	1,94	1,90	-0,28
Китай	44	45	44,4	38,6	40,4	35,8
Темпи приросту	X	2,27	-1,33	-13,06	4,66	-11,39
Італія	45,5	39,4	40,2	44,2	49,3	49,6
Темпи приросту	X	-13,41	2,03	9,95	11,54	0,61
Туреччина	29,6	26,6	18,7	22,5	25,2	29,8
Темпи приросту	X	-10,14	-29,70	20,32	12,00	18,25
Мексика	16,2	17,7	19,6	21,3	22,5	24,6
Темпи приросту	X	9,26	10,73	8,67	5,63	9,33
Таїланд	34,8	41,2	44,8	52,4	56,4	60,5
Темпи приросту	X	18,39	8,74	16,96	7,63	7,27
Німеччина	43,3	36,9	37,5	39,9	43	41,6
Темпи приросту	X	-14,78	1,63	6,40	7,77	-3,26
Великобританія	51,5	50,8	47,9	47,5	48,6	50,4
Темпи приросту	X	-1,36	-5,71	-0,84	2,32	3,70
Україна	1,6	1,1	1,1	1,3	1,4	1,6
Темпи приросту	X	-31,25	0,00	18,18	7,69	14,29

Джерело: сформовано та визначено на основі даних [2; 4]

Таблиця 3

ВВП країн світу та темпи його приросту

ТОР-10 найпопулярніших для туризму країн/роки	ВВП країн в поточних цінах, млрд дол. США					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	78944,5	74779,48	75823,65	80262,2	84929,51	86598,8
Темпи приросту	X	-5,28	1,40	5,85	5,82	1,97
Франція	2856,7	2439,44	2472,28	2591,78	2780,15	2707,07
Темпи приросту	X	-14,61	1,35	4,83	7,27	-2,63
Іспанія	1379,1	1199,69	1238	1317,1	1427,53	1397,87
Темпи приросту	X	-13,01	3,19	6,39	8,38	-2,08
США	17527,3	18224,78	18715,05	19519,4	20580,25	21439,5
Темпи приросту	X	3,98	2,69	4,30	5,43	4,17
Китай	10534,5	11226,19	11221,84	12062,3	13368,07	14140,2
Темпи приросту	X	6,57	-0,04	7,49	10,83	5,78
Італія	2155,15	1833,2	1869,95	1950,7	2075,86	1988,64
Темпи приросту	X	-14,94	2,00	4,32	6,42	-4,20
Туреччина	934,08	859,45	863,39	852,65	771,27	743,71
Темпи приросту	X	-7,99	0,46	-1,24	-9,54	-3,57
Мексика	1314,57	1170,57	1077,91	1156,95	1222,05	1274,18
Темпи приросту	X	-10,95	-7,92	7,33	5,63	4,27
Таїланд	407,34	401,27	412,41	455,32	504,93	529,18
Темпи приросту	X	-1,49	2,78	10,40	10,90	4,80
Німеччина	3890,1	3362,24	3468,19	3664,51	3951,34	3863,34
Темпи приросту	X	-13,57	3,15	5,66	7,83	-2,23
Великобританія	3036,31	2897,06	2669,11	2640,07	2828,83	2743,59
Темпи приросту	X	-4,59	-7,87	-1,09	7,15	-3,01
Україна	130,57	90,49	93,31	112,13	130,86	150,4
Темпи приросту	X	-30,70	3,12	20,17	16,70	14,93

Джерело: сформовано та визначено на основі даних [2; 5-6]

Питома вага доходів від міжнародного туризму у ВВП країн світу

TOP-10 найпопулярніших для туризму країн/роки	Питома вага доходів від міжнародного туризму у ВВП, %					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	1,62	1,64	1,65	1,68	1,72	1,71
Франція	2,51	2,39	2,23	2,27	2,37	2,36
Іспанія	5,19	5,21	5,40	5,72	5,71	5,70
США	1,09	1,14	1,10	1,08	1,04	1,00
Китай	0,42	0,40	0,40	0,32	0,30	0,25
Італія	2,11	2,15	2,15	2,27	2,37	2,49
Туреччина	3,17	3,10	2,17	2,64	3,27	4,01
Мексика	1,23	1,51	1,82	1,84	1,84	1,93
Таїланд	8,54	10,27	10,86	11,51	11,17	11,43
Німеччина	1,11	1,10	1,08	1,09	1,09	1,08
Великобританія	1,70	1,75	1,79	1,80	1,72	1,84
Україна	1,23	1,22	1,18	1,16	1,07	1,06

Джерело: сформовано та визначено на основі даних [2; 4-6]

Загалом зменшення частки доходів від міжнародного туризму у ВВП за даними табл. 4 (що спостерігається протягом 2014-2019 років практично у всіх країнах, незважаючи на її нестабільне збільшення протягом років, та загалом у світі й особливо відчутно у 2019 році) можна було б вважати умовно позитивною тенденцією, адже це може призвести за інших рівних умов до підвищення конкурентоспроможності світових економік та стимулювати розвиток інфраструктури країн і загалом, у перспективі, – до підвищення рівня розвитку їх економік за рахунок акумуляції зусиль та перенаправлення коштів на розвиток й збереження туристичних центрів. Проте в сучасних умовах розвитку світової економіки це справляє негативний вплив на розвиток туристичної сфери як світу в цілому, так і країн, зокрема, найпопулярніших серед туристів.

А у зв'язку з поширенням коронавірусу (COVID-19), що охопив практично усі країни світу, за прогнозними даними [7] попит на подорожі у 2020 році скоротиться на 5% у Північній Америці, на 10% у Європі та на 25% – у решті світу. Втрати для економік країн світу загалом та тих, які є найпопулярнішими серед туристів мають бути досить значними, адже ця індустрія надала тільки у 2018 році 300 млн робочих місць у 2018 році, а через пандемію коронавірусу втрати можуть сягнути до 50.

При цьому за даними Світової асоціації бізнес-подорожей світовий туристичний сектор може втратити до 820 млрд дол. США на скасованих відрядженнях, конференціях та виставках. Такі скасування поїздок призводять до втрат усіх елементів туристичної інфраструктури, зокрема таких як транспортні перевізники, представники готельного бізнесу, торговельної мережі тощо. А зважаючи на їх значний зв'язок між собою та взаємозалежність у сфері туризму, то слід зазначити, що готельний бізнес, не маючи можливості відшкодувати свої втрати від скорочення кількості іноземних туристів за рахунок внутрішньодержавних несе значні збитки. Таким чином, слід зазначити, що в сучасних умовах готельний бізнес переживає складні часи; проблеми, які виникають при його функціонуванні, обумовлюється, з одного боку, кризовими явищами у світі, і, як наслідок, зменшенням платоспроможності населення; з іншого – інтенсивним розвитком інформаційних технологій, і як результат, зменшенням залежності споживачів від готельних послуг, для чого значним спонукальним чинником є нарощування пандемії, спричиненою коронавірусною інфекцією. Підвищення ефективності готельної сфери потребує здійснення суттєвих змін в концепцію управління готельним бізнесом.

Висновки. В цілому така ситуація у туристичній сфері призводить до

поглиблення розриву в розвитку економік світу та окремих секторів, що мають безпосереднє відношення до функціонування туристичного сектору, зокрема готельного бізнесу, і як наслідок, зменшення можливостей відтворення економічного потенціалу держави, зниження конкурентоспроможності як елементів туристичної інфраструктури на світовій арені та в межах держави, так і конкурентоспроможності держави в цілому.

Зазначене обумовлює доцільність проведення подальших розвідок за проблематикою статті, які передбачають з урахуванням зазначеного, поглиблення дослідження впливу та взаємозв'язку розвитку туристичної сфери загалом та окремих елементів її інфраструктури, зокрема готельного бізнесу, з економічним розвитком країн світу з урахуванням важливості ефективного функціонування готельного бізнесу та туристичної сфери в цілому з внесенням відповідних змін в стратегію управління.

Література:

1. UNWTO. Country profile – International Tourist Arrivals (2014-2019). URL : <https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>.
2. Названі найпопулярніші країни для туризму в світі: лідирує Франція (2014-2019). URL : <https://www.poglyad.tv/nazvani-najpopulyarnishi-krayiny-dlya-turyzmu-v-sviti-lidyruye-frantsiya/>.
3. У 2019 році іноземні туристи залишили в Україні \$1,4 мільярда (інфографіка) (2014-2019). URL : <https://minfin.com.ua/ua/2020/06/01/46399442/>.

4. UNWTO. Country profile – International Tourist Receipts (2014-2019). URL : <https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>.
5. World – Gross domestic product in current prices (2014-2019). URL : <https://knoema.com/atlas/World/GDP>.
6. Gross domestic product in current prices (2014-2019). URL : <https://knoema.com/atlas/ranks/GDP>.
7. Коронавірус: скільки втрачає туризм (2020). URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285>.

References:

1. UNWTO. Country profile – International Tourist Arrivals (2014-2019), retrieved from : <https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>.
2. The most popular regions for tourism in the world were named: France leader (2014-2019), retrieved from : <https://www.poglyad.tv/nazvani-najpopulyarnishi-krayiny-dlya-turyzmu-v-sviti-lidyruye-frantsiya/>.
3. In 2019, foreign tourists left in Ukraine \$ 1.4 billion (infographics) (2014-2019), retrieved from : <https://minfin.com.ua/ua/2020/06/01/46399442/>.
4. UNWTO. Country profile – International Tourist Receipts (2014-2019), retrieved from : <https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>.
5. World – Gross domestic product in current prices (2014-2019), retrieved from : <https://knoema.com/atlas/World/GDP>.
6. Gross domestic product in current prices (2014-2019), retrieved from : <https://knoema.com/atlas/ranks/GDP>.
7. Coronavirus: how much tourism is losing. (2020), retrieved from : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285>.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2020 р.